

Kursrapport

Rättshistoria vårterminen 2024

Allmänt

Kursen gavs blandad. Vissa moment gavs av pedagogiska skäl förinspelade eller i Zoom.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 21 februari och den 6 mars och besvarades av 52 studenter, d v s knappt 21 procent av kursdeltagarna.

På den inledande frågan om studenten överlag har varit nöjd med kursen, var resultatet märkbart sämre än tidigare terminer. Resultaten var något bättre vad gällde frågan om ämnesinnehåll samt undervisningens och examinationens ändamålsenlighet. Resultaten redovisas i sammanställningen. De kvantitativa frågornas utformning gör det svårt att identifiera skälet till att just denna kursomgång var mer kritisk mot kursens uppläggning än tidigare. Fritextsvaren är dock mer upplysande och kommer att kommenteras i det följande.

Omdömen om enskilda lärare beaktas, men kommer inte att analyseras i denna rapport eller redovisas i sammanställningen.

Allmänna synpunkter om kursen

Lärlaget ges generellt goda vitsord.

Uppläggningsen av kursens Athena-sida får viss kritik. Den tar främst sikte på valet att organisera kursinformation och -material med hjälp av Athenas planeringsmeny. Skälet bakom detta val är att planeringen – i motsats till ett mappsysteem – ger en bild av kursens tematik och hur de olika aspekterna hänger samman. Den efterföljande kursen, Förvaltningsrätt med förvaltningsprocess, har av samma skäl ett liknande upplägg.

Överlag anses ämnet i sig vara intressant och frågeställningarna engagerande. En respondent ansåg dock att det rörde sig om studier i ”ett obsolet rättsområde” och att ”kursens praktiska nytta är svårförståelig”. Andra framhåller kursens pedagogiska upplägg – *co-teaching* och basgruppsarbete – som de menar leder till nya insikter. Samtidigt riktas en del kritik mot utformningen av lärsekvenserna och det metakognitiva momentet.

Flera studenter riktar kritik mot kurslitteraturen, särskilt Walter Wilhelms bok, *Den juridiska metodlärans utveckling under 1800-talet*. En student efterfrågar en ”enkel lärobok, där alla läror kommer i kronologisk ordning och förklaras”. Några studenter ansåg också att vissa föreläsare lade sin framställning av ämnet på en alltför avancerad nivå. De frågor som behandlas i kursen har dock inga enkla svar och resonemangen blir av nödvändighet komplexa. Ingen pedagogik kan göra dessa frågor enkla. Notera också att föreläsningarna riktar sig till studenter med olika förkunskaper och också de studenter som är särskilt intresserade av ämnet måste kunna finna intellektuella utmaningar i undervisningen, också om

detta leder till att vissa resonemang blir svåra att förstå för en enskild student. De diagnostiska proven ger dock en fingervisning om vad som krävs för att framgångsrikt avslutera detta kursmoment.

Den krympande ekonomiska ramen för juristutbildningen, vilket direkt påverkar utformningen av enskilda kurser, medför att föreläsningar och annan pedagogisk ”envägskommunikation” i regel skall hållas i Zoom eller vara förinspelade. Istället tänks resurserna läggas på olika typer av studentaktiverande moment såsom seminarier, *case*-övningar och liknande. Inför höstterminen 2024 har stora nedskärningar av tidsramen för såväl undervisning som examination aviserats.

Särskilt om momentet Romersk rätt

Flera studenter manade att examinationen av detta kursmoment är alltför krävande. Bland annat framhålls att tidsramen är alltför trång för en sådan omfattande skrivuppgift. Det finns således anledning att överväga att minska omfattningen av promemorian, bland annat genom att sänka ordgränsen.

Till höstterminen 2024 införs en ny lärobok i romerskrättslig textexeges till svenska. I motsats till Kasers bok – som i huvudsak är ett referensverk – tar denna bok sikte på tekniken bakom textexeges i romersk rätt samt ger en stegvis introduktion till ämnet. Den nya litteraturen kommer att medföra förändringar i såväl undervisnings- som examinationsupplägget i detta kursmoment.

Särskilt om metakognitionens betydelse i kursen

Studenterna riktar en hel del kritik mot detta inslag i kursen. Samtidigt visar en stor del av respondenterna en förståelse för vilken av metakognitiva färdigheter för framgångsrika studier. Någon föreslog att metakognition skulle introduceras redan i början av juristprogrammet. Av juristprogrammets förväntade studieresultat framgår att metakognition är en av de förmågor som en jurist skall ha förvärvat under sina studier. För tillfället sker detta dock bara uttryckligen i kurserna Rättshistoria och Examensarbete. Kritiken gäller istället snarare utformningen av det metakognitiva inslaget.

Kursens examination kommer genomgå radikala förändringar under höstterminen 2024, vilket också inbegriper det metakognitiva inslaget.

Webbaserade undervisning samt digitala resurser i Athena

Kursen ges av pedagogiska skäl blandad. Det råder delade meningar om de webbaserade inslagen i undervisningen. Vissa vill absolut ha undervisning i sal, medan andra föredrar pedagogiken och flexibiliteten i webbaserad undervisning. Valet mellan salsundervisning och Zoom görs primärt av pedagogiska skäl, men också ekonomiska förutsättningar driver utvecklingen mot alltfler digitala eller webbaserade inslag. Det enda alternativet skulle vara att kraftigt dra ned på mängden undervisning i kursen, vilket knappast skulle vara till gagn för flertalet studenter.

1. Förinspelade föreläsningar

De förinspelade föreläsningarna förefaller vara mycket populära: Studenterna framhåller särskilt mediets flexibilitet samt möjligheten att lyssna flera gånger vid behov. Det förekommer kritik av den tekniska eller pedagogiska kvaliteten i föreläsningarna. Vad gäller den tekniska kvaliteten, så är denna kritik stundom berättigad. De tekniska begränsningarna orsakas dock främst av bristen på utrustning vid juridiska institutionen.

2. Diagnostiska test efter föreläsningar

De diagnostiska testen – som är frivilliga – förefaller vara uppskattade av studenterna. Trots det generellt positiva omdömet verkar studenterna under denna kursomgång ha använt de digitala resurserna i lägre utsträckning än tidigare. Statistiken över frivilliga moment i Athena är emellertid behäftad med en rad osäkerhetsmoment, så det är svårt att dra några säkra slutsatser av användningsfrekvensen. Det faktum att faktafel var betydligt vanligare vid examinationen denna gång talar dock för att denna resurs underutnyttjades. Inför omtentamen ökade dock användningsfrekvensen av de diagnostiska proven påtagligt.

3. Lärsekvenser såsom förberedelse inför seminarierna

Det råder delade meningar om de obligatoriska lärsekvenser som strukturerar basgruppernas förberedelse inför seminarierna. Ett flertal studenter ansåg att lärsekvensernas utformning hade försvårat uppläggningsen av studierna. Andra studenter fann istället basgruppsarbetet särskilt givande och lärorikt.

En stor del av missnöjet med lärsekvenserna bottenar i att de förutsätter ett relativt omfattande basgruppsarbete. Detta är dock en av de pedagogiska poängerna bakom lärsekvensernas utformning. Det är nämligen i diskussionen med andra – lärare eller studenter – som studenten kan öva upp de färdigheter som krävs för att uppfylla kursens förväntade studieresultat. De lärarledda timmarna uppgår för närvarande till knappt fem timmar i veckan, vilket inte är tillräckligt för en ändamålsenlig färdighetsträning. Basgruppsarbetet, i kombination med det strukturerade lärande som lärsekvenserna erbjuder, måste således kompensera för få lärarledda undervisningstimmar och stora studentgrupper. Det finns också anledning att påpeka att juristprogrammets avnämare - arbetsgivarna - framhåller betydelsen av team- eller grupparbete för en framgångsrik karriär.

För att underlätta för studenterna att genomföra förberedelserna på ett pedagogiskt optimalt sätt kommer instruktionerna fortsättningsvis att ange exakt var gränsen går mellan individuell förberedelse och basgruppsarbete. Gränsen mellan de två stadierna i förberedelsearbetet, d.v.s. när första inlämningsuppgift skall genomföras, kommer att markeras särskilt. Det skall också framhållas att seminariematerialet är tillgängligt i kompendieform.

Ett antal studenter framhåller att det är orimligt att kräva att studenten skall vara tillgänglig under hela arbetsveckan. Orsaken är, enligt flera respondenter, att kostnadsläget i Stockholm gör det nödvändigt att förvärvsarbeta i större utsträckning, vilket leder till svårigheter att koordinera basgruppsarbete, också på distans. Tanken att kursens pedagogiska form skulle vara dikteras av studenters aktiviteter vid sidan om studierna är dock orimlig. För att uppnå examensmålen och hålla en med andra juristprogram motsvarande kvalitet måste kurserna utformas efter en 40 timmars arbetsvecka och studenten förväntas vara tillgänglig under normal arbetstid. Däremot är det uppenbart att studenterna har svårt att organisera

schemalaggningen av basgruppsarbetet och att vissa studenter känner sig pressade av logistiken. Det finns därför anledning att överväga att schemalägga basgruppsarbetet åt studenterna. Detta sker redan i kursen Processrätt.

Sedan införandet av läsekvenser som förbereder inför seminarierna, så har den pedagogiska effekten av – och därmed nivån på – seminariediskussionerna höjts avsevärt. Det saknas således skäl att lämna förberedelserna inför obligatoriska moment till studentens fria val. Bristande förberedelser drabbar nämligen i förlängningen alla studenter.

4. Råd och läsekvenser inför tentamen

De frivilliga läsekvenser som kan användas för att förbereda studenten inför salsskrivningen kommenterades inte i kursvärderingssvaren. Däremot önskade sig en student mer tid för tentamenspluggande. Tanken bakom kursupplägget är dock att någon särskild tid för traditionellt tentamenspluggande inte krävs; om studenten har läst kurslitteraturen, aktivt deltagit i alla moment samt fortlöpande utnyttjat de digitala resurserna, så skall ”paketet” av läsekvenser vara tillräcklig förberedelse inför salsskrivningen. I ett svar på den metakognitiva uppgiften i salsskrivningen framhöll studenten att skälet till bristerna i svaret främst låg i att denne inte hade varit aktiv under basgrupparbetet. Examinationsstatistiken talar också sitt tydliga språk; vissa basgrupper är kraftigt överrepresenterade vad gäller överbetyg vid salsskrivningen.

5. Kommunikation i Athena

Enligt kursens kommunikationspolicy skall allmänna frågor rörande kursens ämnesområden ställas i kursens diskussionsforum. Forumen användes i högre utsträckning under denna kursomgång, men tyvärr inte alltid på ett produktivt sätt. En student framhöll det positiva att ha tillgång till fråge- och diskussionsforum, men konstaterade samtidigt att det är ”uppenbart att vissa studenter inte klarar av att ha direktkontakt med lärare”. Tonen i flera av trådarna var också direkt olämplig och innefattade till och med direkta personangrepp. Det finns dock anledning att – som vanligt – använda frågorna i forumen som utgångspunkt för en översyn av instruktionerna till de olika uppgifterna, i synnerhet till PM-uppgiften i romersk rätt. Vi kommer dock att överväga att ta bort fråge- och diskussionsforumen helt med undantag för det frågeform som ligger i planeringen Inför tentamen.

Mycket tid slösas fortfarande på att vidarebefordra e-postmeddelanden ställda till kursens funktionsadress till rätt adressat. Frågor kan och bör istället ställas direkt i Athenas meddelande- eller chattfunktion. Detta skulle spara en hel del tid för såväl studenter som lärare och administratörer.

Obligatorier och aktiv närvaro

Ett antal studenter riktade kritik mot kursens obligatorier. Valet att kräva närvaro vid introduktionsföreläsningen, när samma information redan finns tydligt angiven i kursbeskrivningen, fann några studenter svårbegripligt. Problemet är dock att inte alla studenter läser kursbeskrivningen, vilket föranleder tidsspillan för kursadministrationen. I övrigt riktades kritik mot att frånvaro endast medgavs för laga förfall. En student påpekade att det kan vara svårt att få ett sjukintyg, i synnerhet om frånvaron avser en kortvarig, men

smittsam sjukdom. Det är i sig en berättigad kritik, men i praktiken har vi sedan pandemin inte krävt sjukintyg i sådana fall.

Kritik riktades också mot kravet på aktiv närvaro vid seminarierna. En student skrev:

”När vissa lärare frågar ut elever på seminarierna bidrar det bara till stress. Vissa personer lär sig bäst av att sitta och lyssna på diskussionen, medan andra lär sig bättre av att diskutera. Tycker att man borde få välja själv om man vill prata! Så bort med aktiv närvaro-kravet.”

Alldeles förutom att juridiska institutionen har beslutat att alla obligatorier skall förutsätta aktiv närvaro, så är denna synpunkt oroande. De högre lärandemålen – som avser olika förmågor – förutsätter övning; det inte enbart så att aktiv inläring är mer effektiv, den är absolut nödvändig för att studenten skall kunna uppnå de förväntade studieresultaten.

En student prisade användningen av *co-teaching* – och basgruppsarbetet. En annan menade dock att den inte alltid används som den skall under seminarierna och uppmanade oss att fundera:

”... över om ni verkligen använder er av s.k "co-teaching". --- . Utan i sedvanlig ordning var det läraren som talade och studenterna som lyssnade.”

Detta är allvarlig kritik. Vårens kursomgång var emellertid en pedagogisk utmaning på grund av den oväntat stora studentkullen och stundom bristande aktivitet från studenternas sida.

Miljörättsstrimman

Undervisning i miljörettshistoria – en entimmesföreläsning om den romerska grannelagsrättens utveckling till en miljörettslig princip om gränsöverskridande immissioner – fick beröm i kursenkäten. Detta moment examinerades också vid ordinarie tentamen. En rapport har tillställts studierektor och ämnesföreståndaren.

Uppskattad tidsåtgång för studierna i rättshistoria

Studenternas egen uppskattning av den tid som studierna har tagit i anspråk ligger under en normal 40-timmarsvecka (genomsnittet ligger runt 34 timmar per vecka) och varierar stort. Enstaka studenter anger så låga siffror som 10 – 25 timmar. Slutsatsen är att kursen i vilket fall inte kan anses vara för omfattande.

Examination

Flera studenter önskar att få ta med sig kurslitteratur och anteckningar till tentamen. Det som talar emot en sådan ordning är att svaren under pandemin, då detta kursmoment examinerades med en hemtentamen, inte blev bättre, utan tvärtom överlag sämre. Istället för genomtänkta analyser, så bestod många svar av ett lapptäcke av mer eller mindre relevanta fakta. Tidigare har svaren endast undantagsvis innehållit direkta sakfel; denna gång var sakfelen – i synnerhet vid ordinarie tentamen – legio. Frågan är om tillgång till kurslitteratur och/eller anteckningar skulle lösa detta problem.

Från och med höstterminen 2024 kommer salsskrivningen, på grund av besparingskrav, att endast innehålla två frågor och skrivtiden minskas till tre timmar.

Kursvärderingsenkät och referensgruppen

Svarsfrekvensen ligger, som vanligt, runt 20 procent, vilket gör representativiteten i resultaten svårbedömd. Då SU:s modell för kursvärdering anger att den måste utföras efter att kursen har avslutats, d v s direkt efter tentamen, är det svårt att finna vägar att öka svarsfrekvensen. Ofta är dessutom den kritik som framförs i enkäten allmänt hållen och avspeglar sällan de komplexa avvägningar som ligger bakom kursens utformning.

Det förefaller också som om en del studenter har missuppfattat kursvärderingsenkätens funktion. Studenternas synpunkter och kritik väger alltid tungt i utvecklingsarbetet, men detta innebär inte att kritiken alltid föranleder ändringar i kursens uppläggning. Ytterst ligger det pedagogiska ansvaret hos kurslaget och kursföreståndaren.

Vårterminen 2023 inrättades en referensgrupp i grundkursen i rättshistoria. Syftet med denna form av kursvärdering var att komplettera kursenkäten, som dels sker i slutet av kursen, dels inte tillåter någon dialog mellan studenterna och lärolaget. Under den aktuella kursomgången anmälde endast två studenter intresse för att delta och utvärderingsarbetet har därför inskränkt sig till en skriftlig enkät i slutet av kursen. En student angav att denne hade varit intresserad av att delta, men att möjligheten för lärarrepresentanten att förklara skälen bakom en viss ordning hade gjort att denne valde att avstå. Det är svårt att i övrigt veta vari orsaken till studenternas ointresse består.

Enligt uppdrag

Marie Sandström

(Kursföreståndare)